

AZ ILIAS E-LEARNING KERETRENDSZER ALKALMAZÁSA

ADAPTATION OF THE ILIAS LEARNING MANAGEMENT SYSTEM

Budai Attila, budai@gdf-ri.hu

Gábor Dénes Főiskola

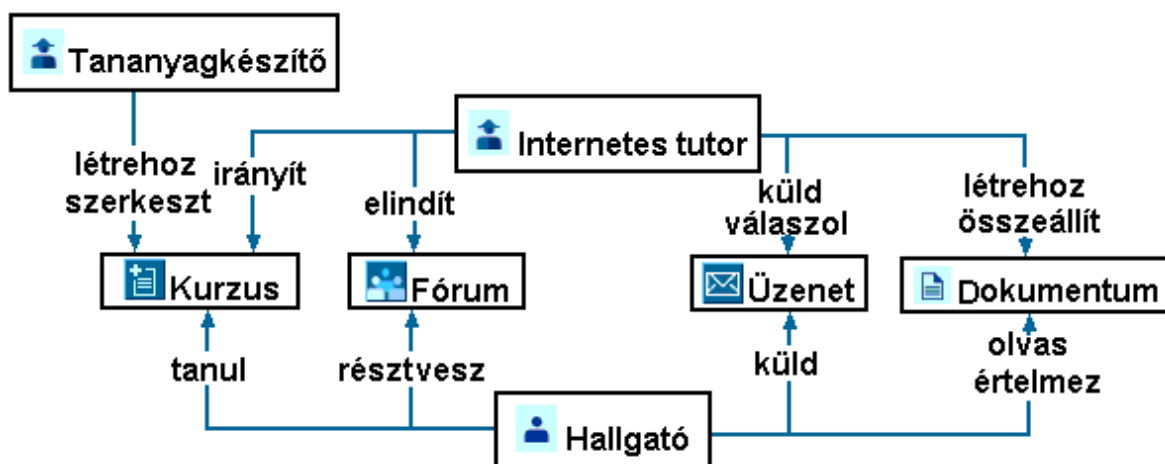
1. Az ILIAS általános jellemzői

Az ILIAS webalapú tananyagfejlesztő és távoktató keretrendszert a Kölni Egyetem 1997 óta fejleszti, a projektet a német szövetségi kormány jelentős forrásokkal támogatja. Ez az e-learning keretrendszer kifejezetten a felsőoktatási intézmények számára készült, 15 ország 59 felsőoktatási intézményében működtetik, a magyar nyelvű változatot a Gábor Dénes Főiskola (GDF) gondozza. Az ILIAS keretrendszer ingyenes, nyílt forráskódú szoftver, korlátozás nélkül használható, terjeszthető és továbbfejleszthető.

Az ILIAS 3-as verzióját a korszerű rétegmodell alapján tervezték meg, **moduláris és objektum-orientált rendszerarchitektúrája** garantálja bármelyik felsőoktatási intézmény informatikai rendszerébe történő beillesztését. Az ILIAS megfelel a nemzetközi e-learning szabványoknak, SCORM és AICC kompatibilis, metaadatkezelése a LOM szabvány szerint történik.

2. Az ILIAS legfontosabb szolgáltatásai

Az ILIAS integrált rendszerben biztosítja a tananyagfejlesztéshez és az internetes távoktatáshoz szükséges összes funkciót. Webböngésző-felületen lehetővé teszi a tanároknak a tananyagok készítését, szerkesztését és a hallgatók számára való szolgáltatását. Támogatja az internetes tutorálást, belső e-mail- és chat-rendszerével, fórumaival segíti a hallgatói és tanári szinkron és aszinkron kommunikációt.

1. számú ábra: Az ILIAS alapszolgáltatásai

A több, mint egy éves működtetés gyakorlati tapasztalatai szerint az ILIAS funkcionalitása megfelelően kiszolgálja egy felsőoktatási intézménynek az e-learning-gel kapcsolatos igényeit.

3. A GDF e-learning stratégiája és a vegyes képzés (blended learning) rendszere

A GDF-en a távoktatás vegyes rendszerben (blended learning) történik, a különböző ismeretátadási formák – beleértve a hagyományos osztálytermi és az informatikán alapuló virtuális ill. on-line képzést is – didaktikailag ésszerű és megtervezett összekapcsolására, összehangolásra irányul. A GDF oktatási rendszerének lényegi eleme a távoktatásra felkészített nyomtatott tananyag valamint a személyes konzultáció és gyakorlat, amelyet a GDF különböző médiumokat alkalmazó e-learning szolgáltatásai kiegészítenek.

Az internetes távoktatást a Főiskola főként a következő területeken alkalmazza:

- Az on-line kurzusok, prezentációk, önellenőrző tesztek, gyakorlatok, fogalomszótárak, animációk és letölthető oktatási segédletek, szimulációk kiegészítik, színesítik, és több oldalról bemutatják a tananyagokat illetve tananyagrészeket.
- A több érzékszervre ható multimédiás (szöveg, kép, hang, film, animáció) valamint a hallgató aktív közreműködését kiváltó interaktív oktatóprogramok hatékonyabbá és élményszerűbbé tehetik az ismeretek elsajátítását.
- Az Internet adta új kommunikációs lehetőségekkel (tantárgyankénti e-fórum, elektronikus tanári fogadóóra, csoportos e-mail stb.) hatékonyabb lehet a tanárok-hallgatók és a hallgatók-hallgatók közötti információcsere.

Internetes on-line kurzusokat az egyes tantárgyakra vagy azok egy részére szervez a Főiskola. A hallgatók ebben az esetben is megkapják a hallgatói táskában a nyomtatott távoktatási tananyagot. Az on-line kurzusok világhálón biztosított szolgáltatásait sok esetben CD-n terjesztett fájlok (pl. filmek) is kiegészítik.

Az ILIAS e-learning keretrendszert intézményi szinten (azaz a teljes főiskola szervezeteire kiterjedően), felmenő rendszerben a **Gábor Dénes Főiskola a 2004/2005-ös tanévtől kezdve működteti.**

4. Az ILIAS testre szabása, feltöltése és intézményi szintű bevezetése

Az ILIAS adaptálásához a következő fontosabb feladatokat kellett végrehajtani:

- **Az e-learning tananyagok fejlesztési folyamatának megszervezése, a szükséges házi szabványok kidolgozása.**
- **A tanulás/tanítás és önellenőrzés új folyamatainak kialakítása az ILIAS funkciók testre szabásával.**
- **Az ILIAS magyar nyelvű verziójának** (felhasználói felület, dokumentáció stb.) **kidolgozása és karbantartása.**
- **A Taneszköztár (tananyag-adatbázis) hierarchikus felépítésének megtervezése, berendezése a GDF tanrendjének, szervezetének és működési folyamatainak megfelelően. A rendszer feltöltése az I. évfolyam tananyagaival és oktatási objektumaival.**
- **A GDF-en a hallgatók és tanárok ILIAS kiképzésének megszervezése, ehhez on-line ILIAS tananyagok készítése. A kiképzés országos végrehajtása Budapesten és a vidéki konzultációs központokban.**
- **Az ILIAS bevezetéséhez szükséges nagy megbízhatóságú üzemeltetési környezet megteremtése.**
- **A GDF szervezetének megfelelő ILIAS szerepkörök feltöltése több ezer felhasználó adataival, ezekhez a megfelelő jogosultságok hozzárendelése és a jelszavak országos kiosztása.**

5. A GDF ILIAS tananyagfejlesztő és távoktató keretrendszer gyakorlati működtetése a 2004/05-ös tanévben

A GDF ILIAS felmenő rendszerű bevezetésének megfelelően a 2004/05-ös tanévben 2099 I. évfolyamos hallgató kapott „automatikusan” hozzáférési jogosultságot. A felsőbb évfolyamos hallgatók egyedi kérés esetén kerülhetnek be a rendszerbe, ezek száma jelenleg 604 fő.

A GDF ILIAS Taneszköz tárolója az általános elemek (pl. Felhasználói kézikönyv on-line kurzus vagy üzemeltetési fórum) mellett az I. évfolyam összes elektronikus tananyagát tartalmazza (34 tantárgy).

5.1. A tananyag típusok és szabványok, a tananyagfejlesztés folyamata

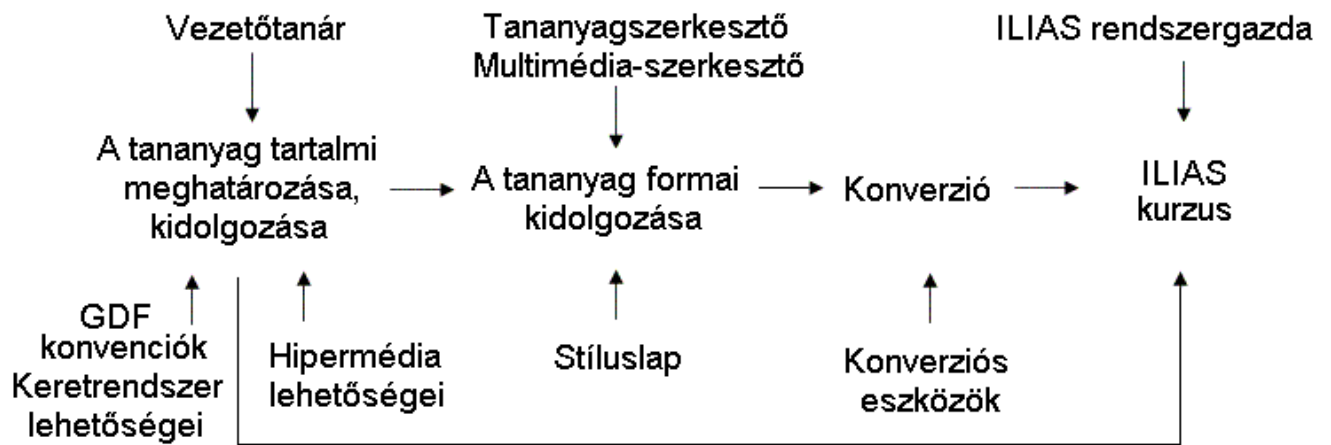
A GDF ILIAS taneszköz-tárolójában szereplő tananyagok a következő típusokba sorolhatók:

- **Elektronikus tantárgyi útmutató**, amely az ILIAS használatára vonatkozó **tantárgyspecifikus** ismereteket is tartalmazza.
- **ILIAS on-line tananyag**. Az ILIAS-ba betöltött (vagy ILIAS vagy html vagy SCORM formátum) tananyag, amelynek lapjaihoz, tartalomjegyzékéhez az ILIAS-ba bejelentkezve férhetünk hozzá.
- **ILIAS on-line prezentáció**. Az ILIAS-ba betöltött ILIAS formátum tananyag, amely ILIAS lapokból és tartalomjegyzékből áll, célja a szemléltetés.
- **ILIAS gyakorlat**. Hallgatók vagy hallgatói csoportok által kidolgozandó feladat, amelynek megoldását a hallgatók fájl-ba csatolva küldik meg a tutornak.
- **ILIAS fogalomtár**. A tantárgy tananyagainak legfontosabb fogalmait és azok definícióit tartalmazó elektronikus szótár, amelyet a tananyagban a fogalomra kattintva azonnal el lehet érni.
- **ILIAS tesztek. Formái:**
 - tananyagrészt lezáró önellenőrző teszt (anonim),
 - vizsgára való felkészülést önellenőrző teszt (anonim),
 - teszt, zárthelyi és vizsga (névre szóló).
- **ILIAS ellenőrző kérdések, minta vizsgafeladatok**. Az ILIAS-ból letölthető fájlokban szerepeltetett, illetve az on-line tananyagok végén elhelyezett (kilinkelt) kérdések.
- **ILIAS tantárgyi értékelőlap**. Elektronikus formanyomtatvány, amely a hallgatók által anonim kitölthető, és ezt követően az ILIAS-ban statisztikailag kiértékelhető.

A tantárgyfelelős a tantárgyi mappa feltöltéséhez a fájlokat átadja a tananyagszerkesztőnek, aki létrehozza a **tantárgy nyitólapját**, előállítja a GDF házi szabványnak (stíluslapok) megfelelő formátumban **az on-line tananyagokat**, elkészíti az ILIAS-ba betöltéshez szükséges XML fájlokat és **betölti** azokat **az ILIAS-ba**.

Megfelelő tesztelés és ellenőrzés után a **vezetőtanár jóváhagyja a tantárgyi tesztmappa tartalmát**, és ezt követően a tartalom átmásolásra kerül a hallgatók által is elérhető ILIAS rendszerbe.

A folyamatot a következő ábra szemlélteti:

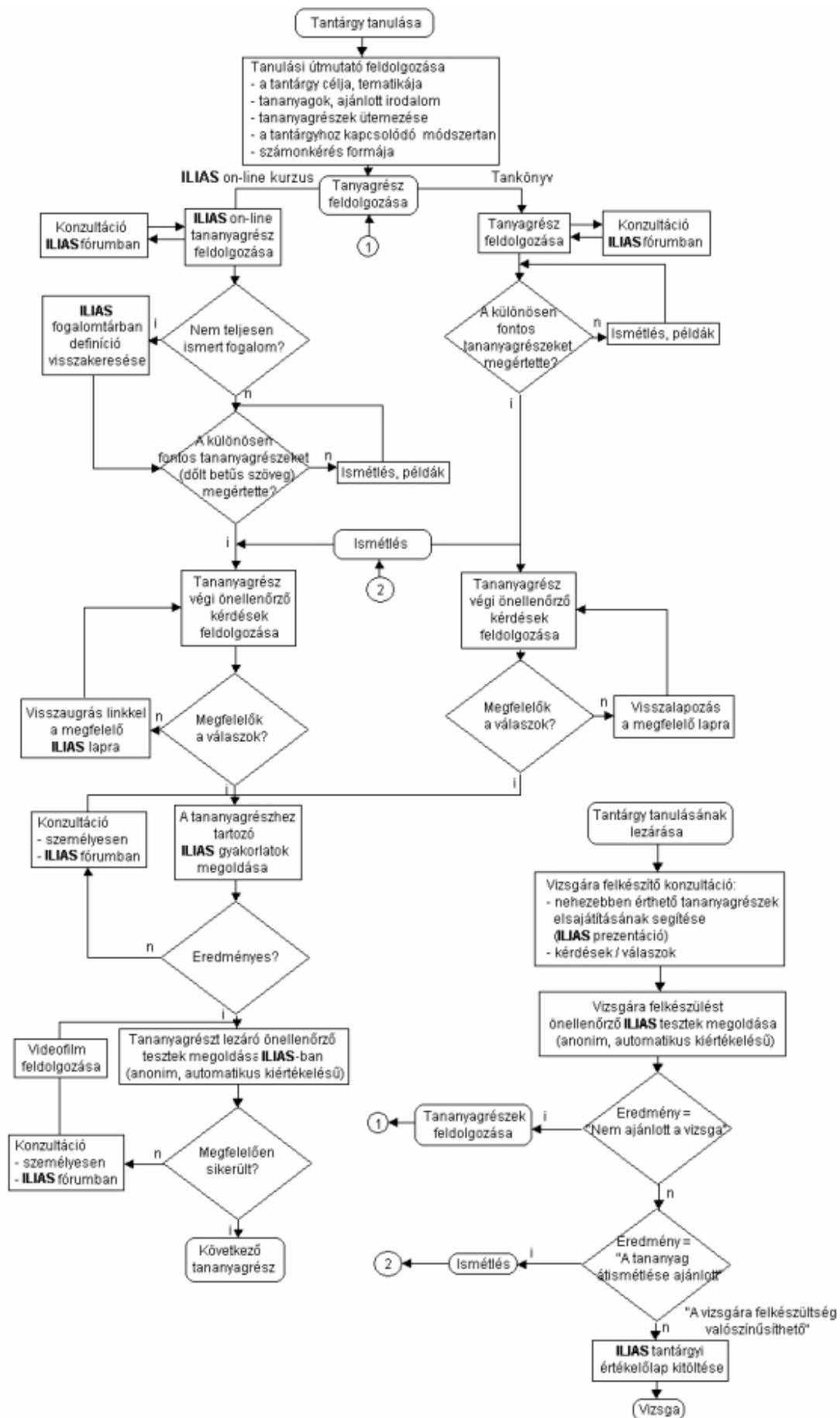
2. számú ábra: A tananyagfejlesztés menete

On-line tananyag készítése több módszerrel történhet, így például:

- Az MS Word segítségével, a GDF szabványos stíluslapot alkalmazva.
- Az ILIAS belső szerkesztőjével.
- Az iLEX szoftver segítségével, amely az Open Office formátumú dokumentumok ILIAS tananyaggá konvertálását végzi el.

5.2. A GDF ILIAS tananyag és kommunikációs szolgáltatásainak beépítése az oktatás folyamatába

**A Taneszköztár tananyagait és kommunikációs eszközeit a tanulás/tanítás és önellen-
őrzés folyamataiban a következők szerint alkalmazhatják a tanárok:**

3. számú ábra: Az ILIAS szolgáltatások felhasználása a tanítás/tanulás folyamataiban

5.3. *Az ILIAS bevezetésének és működtetésének legfontosabb tapasztalatai*

Az ILIAS adaptálásához szükséges közel két éves fejlesztőmunka és a gyakorlati működtetés egy éves tapasztalatai alapján megállapítható, hogy egy e-learning keretrendszer intézményi szintű hasznosítását a következő tényezők befolyásolhatják döntő módon egy felsőoktatási intézményben:

- A fejlesztés megindításának előfeltétele egy átgondolt stratégiai terv, mely a célkitűzések, az objektív és szubjektív feltételrendszer keretei mellett meghatározza az új e-learning szolgáltatások helyét és szerepét a vegyes képzés (blended learning) rendszerében.
- Egy e-learning keretrendszer intézményi szintű bevezetése – amennyiben a szolgáltatásokat szervesen beépítik az oktatási folyamatba – jelentős változásokat okoz (pl. új munkakörök, feladatok, szervezeti változások stb.), melyeket folyamatosan kezelni kell. Ebben meghatározó az intézményi vezetés szerepe és felelősége.
- Az oktatás hatékonysága e-learning környezetben is döntően a tanárokon múlik, így motiválásuk és kiképzésük alapvető sikertényező.
- A technikai, technológiai környezet a hatékony e-learning szolgáltatásokhoz ma már lényegében adott (pl. hallgatók internethozzáférése) vagy relatíve könnyen megtehető. Ettől függetlenül fel kell hívni a figyelmet a 24 órás, nagy megbízhatóságú szerverpark kiépítésének fontosságára.

Irodalom:

1. György Ágoston, Attila Budai: Blended Learning in Higher Education for Student Groups Having Different Learning Strategies. The Integrated Learning Content Management System at Dennis Gabor College. Eden 2004 Annual Conference, 16-19. June, 2004, Budapest.
2. Budai Attila: LCMS bevezetése a Gábor Dénes Főiskolán. MTA SZTAKI 4. e-Learning Forum, Budapest, 2004. 06. 16.
3. Magyar Gábor – Knapp Gábor: Elektronikus tartalmak metaadatbázisa. Szabványos követelmények (LOM). Comdex Hungary, 2003. 04. 16.
4. SCORM 2004 Documentation, ADL 2005.
<http://www.adlnet.org/storm/history/2004/documents.cfm>
5. ILIAS open source, Dokumentation 2005.
<http://www.ilias.de/ios/docs.html>